

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

RESOLUTSIOONID

NÕUKOGU

NÕUKOGU RESOLUTSIOON

30. november 2009,

teekaardi kohta, mille eesmärk on tugevdada kahtlustatavate või süüdistatavate isikute menetlusõigusi kriminaalmenetluses

(EMPs kohaldatav tekst)

(2009/C 295/01)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse järgmist:

- (1) Euroopa Liidus on inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon (edaspidi „konventsioon”) üldiseks aluseks kahtlustatavate ja süüdistatavate isikute õiguste kaitsele kriminaalmenetluses, mis käesolevas resolutsioonis hõlmab kohtueelset etappi ja kohtumenetluse etappi.
- (2) Ühtlasi on konventsioon, nii nagu seda tõlgendab Euroopa Inimõiguste Kohus, oluline alus selleks, et liikmesriigid saaksid usaldada üksteise kriminaalkohtusüsteeme ning et kõnealune usaldus saaks tugevneda. Samal ajal on ruumi Euroopa Liidu poolseteks edasisteks meetmeteks, et tagada konventsiooni nõuete täielik rakendamine ja nendest kinnipidamine, samuti vajaduse korral tagada kohaldatavate nõuete järjepidev kohaldamine ning täiustada olemasolevaid nõudeid.
- (3) Euroopa Liit on edukalt loonud liikumis- ja elukohavabadusel rajaneva ala, millest kodanikud saavad kasu üha enam reisides, õppides ja töötades väljaspool oma elukohariiki. Siiski on sisepiiridel kontrolli kaotamise ning vaba liikumise ja elamise õiguse suureneva kasutamise vältimatuks tagajärjeks selliste isikute arvu suurenemine, kes on seotud kriminaalmenetlusega väljaspool oma elukohariiki. Neil juhtudel muutuvad kahtlustatavate või süüdistatavate isikute menetlusõigused eriti oluliseks, et tagada õigus õiglasele kohtupidamisele.
- (4) Kuigi Euroopa Liidu tasandil on võetud mitmesuguseid meetmeid tagamaks kodanike ohutuse kõrge tase, on samuti olemas vajadus käsitleda spetsiifilisi probleeme, mis võivad tekkida, kui isik on kriminaalmenetluse raames kahtlustatav või süüdistatav.
- (5) See tingib vajaduse konkreetsete meetmete võtmiseks menetlusõiguse valdkonnas, et tagada õiglane kriminaalmenetlus. Kõnealused meetmed, mis võivad hõlmata õigusakte ning muid meetmeid, suurendavad kodanike kindlustunnet, et Euroopa Liit ja selle liikmesriigid kaitsevad ja tagavad nende õigusi.
- (6) Tampere 1999. aastal kogunenud Euroopa Ülemkogu jõudis järeldusele, et seoses vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamisega tuleks alustada tööd ka menetlusõiguse selliste aspektidega, mille osas vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise hõlbustamiseks peetakse vajalikuks ühiseid miinimumnõudeid, austades sealjuures liikmesriikide põhiõigusi (järelus 37).
- (7) Ka 2004. aasta Haagi programmis on sätestatud, et vastastikuse tunnustamise kui õiguslase koostöö nurgakivi edasise elluviimisega peaks kaasnema kriminaalmenetluse menetlusõiguste selliste ühiste nõuete väljatöötamine, mis põhineksid liikmesriikide olemasolevate kaitsemeetmete uurimisel ja mis koostatakse liikmesriikide õigustraditsioone austades (punkt III 3.3.1.).

- (8) Vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamine eeldab seda, et liikmesriikide pädevad asutused usaldavad teiste liikmesriikide kriminaalkohtusüsteeme. Euroopa Liidus vastastikuse usalduse suurendamise eesmärgil on oluline, et lisaks konventsioonile oleks olemas menetlusõiguste kaitset käsitlevad Euroopa Liidu normid, mida liikmesriikides nõuetekohaselt rakendatakse ja kohaldataks.
- (9) Hiljutised uuringud näitavad ekspertide laialdast toetust Euroopa Liidu meetmete võtmisele menetlusõiguse valdkonnas – nii õigusaktide kui muude meetmete kujul – ning samuti vajadust suurendada liikmesriikide õigusastutuste vastastikust usaldust⁽¹⁾. Euroopa Parlament toetab seda seisukohta⁽²⁾. Oma teatises Stockholmi programmi kohta⁽³⁾ on Euroopa Komisjon arvamisel, et on hädavajalik tugevdada õigust kaitsele, kui soovitakse tagada liikmesriikide vastastikust usaldust ja üldsuse usaldust Euroopa Liidu vastu.
- (10) Viimastel aastatel toimunud arutelud menetlusõiguste üle Euroopa Liidu kontekstis ei ole kaasa toonud konkreetseid tulemusi. Siiski on tehtud suuri edusamme poliitsei- ja õiguslase koostöö raames seoses meetmetega, mis lihtsustavad süüdistuse esitamist. Nüüd on aeg astuda samme nimetatud meetmete ja üksikisiku menetlusõiguste kaitse paremaks tasakaalustamiseks. Tuleks teha jõupingutusi menetluslike tagatiste tugevdamiseks ja õigusriigi põhimõtete täielikumaks järgimiseks kriminaalmenetluste käigus, sõltumata sellest, millisesse Euroopa Liidu punkti kodanikud otsustavad reisida õppima, töötama või elama.
- (11) Pidades silmas nende küsimuste tähtsust ja keerulisust, tundub asjakohane käsitleda neid järkjärgulise lähenemise viisi alusel, tagades samal ajal üldise järjepidevuse. Käsitledes tulevasi meetmeid valdkondade kaupa, saab tähelepanu keskendada igale eraldiseisvale meetmele, mis võimaldab probleeme kindlaks teha ja käsitleda viisil, mis loob igale meetmele lisaväärtust.
- (12) Pidades silmas, et käesoleva resolutsiooni lisan esitatud meetmete loetelu ei ole täielik, peaks nõukogu ühtlasi kaaluma võimalust käsitleda ka nende menetlusõiguste kaitsmise küsimust, mida loetelus ei ole.
- (13) Kõik uued ELi õigusaktid selles valdkonnas peaksid olema kooskõlas miinimumnõuetega, mis on sätestatud konventsioonis, nii nagu seda tõlgendab Euroopa Inimõiguste Kohus,

VÕTAB VASTU KÄESOLEVA RESOLUTSIOONI:

1. Euroopa Liidu tasandil tuleks võtta meetmeid kahtlustatavate või süüdistatavate isikute õiguste tugevdamiseks kriminaalmenetluses. Meetmed võivad hõlmata nii õigusakte kui ka muid meetmeid.
2. Nõukogu kinnitab tulevaste meetmete alusena käesoleva resolutsiooni lisan esitatud teekaardi, mille eesmärk on tugevdada kahtlustatavate või süüdistatavate isikute menetlusõigusi kriminaalmenetluses (edaspidi nimetatud „teekaart”). Teekaardis sisalduvaid õigusi, mida võiks täiendada teiste õigustega, peetakse põhilisteks menetlusõigusteks ning nende õigustega seotud meetmeid tuleks praegusel etapil käsitada esmatähtsatena.
3. Komisjonil palutakse esitada ettepanekuid seoses teekaardis esitatud meetmetega ning kaaluda punktis F nimetatud rohelise raamatu esitamist.
4. Nõukogu vaatab läbi kõik teekaardi raames esitatavad ettepanekud ning lubab nendega tegeleda esmajärjekorras.
5. Nõukogu teeb vastavalt kohaldatavatele eeskirjadele täiel määral koostööd Euroopa Parlamendiga ja nõuetekohast koostööd Euroopa Nõukoguga.

⁽¹⁾ Vt muu hulgas „Analysis of the future of mutual recognition in criminal matters in the European Union”, *Université Libre de Bruxelles* aruanne, 20. november 2008.

⁽²⁾ Vt nt „Euroopa Parlamendi 7. mai 2009. aasta soovitus nõukogule ELi kriminaalõiguse ala loomise kohta”, 2009/2012(INI), punkt 1 a.

⁽³⁾ „Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala kodanike teenistuses”, KOM(2009) 262/4 (punkt 4.2.2.).

LISA

TEEKAART, MILLE EESMÄRK ON TUGEVDADA KAHTLUSTATAVATE VÕI SÜÜDISTATAVATE ISIKUTE MENETLUSÕIGUSI KRIMINAALMENETLUSES

Käesolevas teekaardis esitatud õiguste järjekord on soovituslik. Allpool esitatud selgitused on mõeldud üksnes selleks, et visandada üldjoontes kavandatav meede, ning selgituste eesmärk ei ole mingil juhul asjaomaste meetmete täpse kohaldamisala ja sisu eelnev reguleerimine.

Meede A: kirjalik ja suuline tõlge*Lühiselgitus*

Kahtlustatavad või süüdistatavad isikud peavad toimuvast aru saama ning suutma end mõistetavalt väljendada. Kahtlustatav või süüdistatav isik, kes ei räägi või mõista menetluskeeleks olevat keelt, peab saama kasutada suulist tõlget ja oluliste menetlusedokumentide kirjalikku tõlget. Samuti tuleks erilist tähelepanu pöörata kuulmishäiretega kahtlustatavate või süüdistatavate isikute vajadustele.

Meede B: teave õiguste ja süüdistuse kohta*Lühiselgitus*

Isik, keda kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteo toimepanemises, peaks saama suulist ja vajaduse korral kirjalikku teavet oma põhiõiguste kohta, nt õigusi käsitleva kirja abil. Lisaks peaks kõnealune isik kiiremas korras saama teavet tema vastu esitatud süüdistuse laadi ja põhjuse kohta. Ühtlasi peaks isikul, kellele on esitatud süüdistus, olema õigus saada sobival ajal oma kaitse ettevalmistamiseks vajalikku informatsiooni, kusjuures see ei tohiks kahjustada kriminaalmenetluse korrakohast läbiviimist.

Meede C: õigusabi ja õigusnõustamine*Lühiselgitus*

Kahtlustatava või süüdistatava isiku õigus saada kriminaalmenetluse käigus õigusnõustamist menetluse nii varajases järgus kui vajalik, on õiglase menetluse kindlustamise põhialus; õigus saada õigusabi peaks tagama eespool nimetatud õigusnõustamise tegeliku kättesaadavuse.

Meede D: suhtlemine sugulaste, tööandjate ja konsulaarasutustega*Lühiselgitus*

Kahtlustatavat või süüdistatavat isikut, kellelt on võetud vabadus, tuleb kiiremas korras teavitada õigusest sellele, et vähemalt üht isikut, näiteks sugulast või tööandjat teavitatakse temalt vabaduse võtmisest, kusjuures see ei tohiks kahjustada kriminaalmenetluse korrakohast läbiviimist. Lisaks tuleb kahtlustatavat või süüdistatavat isikut, kellelt on võetud vabadus muus riigis kui tema päritoluriigis, teavitada õigusest sellele, et pädevaid konsulaarasutusi teavitatakse temalt vabaduse võtmisest.

Meede E: kaitsemeetmed selliste kahtlustatavate või süüdistatavate isikute jaoks, kes kuuluvad haavatavate isikute kategooriasse*Lühiselgitus*

Õiglase menetluse tagamiseks on oluline, et erilist tähelepanu näidataks üles selliste kahtlustatavate või süüdistatavate isikute suhtes, kes näiteks oma ea või vaimse või füüsilise seisundi tõttu ei suuda mõista või jälgida menetluse sisu või tähendust.

Meede F: roheline raamat, mis käsitleb kohtuelsest kinnipidamist*Lühiselgitus*

Kohtumenetlusele eelneva ja kohtumenetluse aegse kinnipidamise kestus on liikmesriigiti väga erinev. Kohtuelse kinnipidamise ülemäärane pikk kestus on kahjulik asjaomasele isikule, võib kahjustada õigusosalast koostööd liikmesriikide vahel ja ei ole kooskõlas väärtustega, millele Euroopa Liit tugineb. Sellega seoses tuleks rohelises raamatus analüüsida asjakohaseid meetmeid.